

קרב טנקים ב"קדש" אל"מ טנק

הדרום. החיים בתנאי שדה והפעילויות השונות גיבשו את הפלוגה, פיתחו חיי צוות ורעות והביאו למורל גבוה.

הפלוגה היתה מורכבת משלוש מחלקות בנות ארבעה טנקים, מטנק מ"פ ומטנק סמ"פ; בסך-הכל 14 טנקים, זחל"מ פיקוד, זחל"מ טכני ונושאת-נשק לצרכי מנהלה. כל מחלקה התחלקה לשתי כיתות: כיתת המ"מ והגור שלו וכיתת הסמל והגור שלו.

מחלקה מס' 1 היתה בפיקוד סג"מ תומאס ז"ל; מחלקה מס' 2 — בפיקוד סג"מ בניבנטורה; מחלקה מס' 3 — בפיקוד אריאלי; הסמ"פ היה אריאלי.

ב-28 באוקטובר 1956, יצא הגדוד מאיזור באר-שבע לשטח הכינוס בנחל רות, על-יד ניצנה. כל הטנקים של הפלוגה הגיעו לכינוס ללא תקלות טכניות.

משימת החטיבה והגדוד במבצע "קדש"

חטיבות החי"ר של האוגדה, בה פעלה גם חטיבה 7, היו צריכות לכבוש את מערך קצימה — אום-כתף — אבו-עגילה. בעוד חטיבה 7 הושארה בעתודה.

לקראת ביצוע המשימה צוותו יחידות החטיבה בצוותי-קרב כלהלן:

- צוות גדודי של טנקים בינוניים, בפיקודו של סא"ל ברן, בהרכב פלוגת טנקים ופלוגת חיל רגלים ממונע.
- צוות גדודי של טנקים קלים, בפיקודו של סא"ל ביגלה ז"ל, בהרכב שתי פלוגות טנקים ופלוגת חרמ"ש.
- צוות גדודי של חרמ"ש, בפיקודו של סא"ל אורי, בהרכב פלוגת טנקים ושתי פלוגות חרמ"ש.

בטרם קרב

הקרב על מחנה אבו-עגילה במבצע "קדש" באוקטובר 1956, הוא קרב המאפיין את לוחמת השריון. הוא נערך לאחר מסע לילי של כ-50 קילומטרים בתוך מיצר, תוך התגברות על מכשולים ולאחר "שטיפה" של מוצבי חוץ אחדים של האויב, שהיו ערוכים במרחק 2,000—4,000 מטרים מן המתחם העיקרי. ההתקפה נערכה תוך תנועה, ללא היעצרות להערכת המצב.

מייד לאחר כיבוש המתחם החל לחץ של האויב; לחץ זה חייב את הכוח לעמוד בקרב משני כיוונים: גם נגד השריון של האויב וגם נגד החי"ר שלו, שהסתייעו באש ארטילרית חזקה.

דיוקנה של פלוגת טנקים א'

פלוגת טנקים א' השתייכה לגדוד 82 — הוותיק בין גדודי הטנקים בצה"ל. גדוד זה נכלל בחטיבה 7.

גדוד 82, בפיקודו של סא"ל ברן (כיום אלוף אברהם אדן, מפקד גיסות השריון) נמצא לפני המבצע בסדרה קרבית, דרומית לבאר-שבע. הגדוד כלל שלוש פלוגות טנקים: פלוגה א' (רס"נ משה), פלוגה ג' (סרן שמואל), פלוגה ד' (רס"נ יוסף), ופלוגת מפקדה (סרן קליין). בהיותם בסדרה החליף הגדוד את הטנקים הישנים שנמצאו ברשותו בחדשים: פלוגה א' קיבלה טנקים, מ-50" ופלוגות ג' ו-ד' — טנקים, מ-1".

אנשי פלוגה א' שירתו יחדיו שנה תמימה. הפלוגה היתה בשיא כושרה לאחר שלושה חודשים של סדרה קרבית בשטחי



פלוגה א', באותו בוקר היסטורי; אולם יותר מזאת רעד לבו של כל אחד מאיתנו. לא רעד של פחד היה זה, אלא התרנשות התוקפת כל חייל שיוצא לפטילת-האש הרצינית שלו בפעם הראשונה. ידענו שניתקל באויב ובשריונו, אולם את כוחו ואת מועד ההיתקלות לא ידענו."

בשעה 1100, לאחר תנועה של כ-30 קילומטרים, נעצר הגדוד לחניון יום באיזור קצימה. הטנקים נערכו באבטחה היקפית, והסתוו. בהמשך היום תידלקו אותם ונעשה בהם טיפול. טנק אחד נשלח לחסל חוליית צלפים אשר הטרידה את כוחותינו בקצימה מאחד הבתים. לאחר שנורו על הכית ארבעה פגזים הוא נהרס והחוליה חוסלה. אחד הטנקים עלה על מוקש נגד-אדם; נקרע הזחל, שתוקן כעבור 20 דקות לערך. לפנות-ערב נערכה הפלוגה בחניון לילי במסגרת הגדוד.

תנועת הלילה דרך מיצר הדייקה

אותו יום לפני-הצהריים התברר למפקד האוגדה שמתחם אום-כתף — שהוחזק על-ידי חטיבה מצרית מוגברת — אינו ניתן למיטוט מהיר על-ידי החי"ר, כפי שתוכנן מראש. מח"ט 7, ששיער כי חטיבתו תשותף בלחימה על המתחם, הורה למפקדה של יחידת הסיוור החטיבתית, סרן יצחק, למצוא מעבר בשטח ההררי, כדי לעקוף את המתחם המבוצר, לפגוע בו מערפו, ולהחליש על-ידי כך את כושר התנגדותו גם משאר הכיוונים.

ב-1500 דיווח מפקד יחידת הסיוור כי הצליח לעבור במיצר הדייקה, וכי המיצר ריק מכוחות אויב. בהיוודע למח"ט

ב-29 באוקטובר, בשעות הלילה, התקיימה קבוצת-פקודות גדודית ראשונה ובה נמסרה תכנית הפעולה הגדודית לפי האפשרויות הבאות:

אפשרות א' — סיוע לחטיבת חי"ר בכיבוש קצימה.

אפשרות ב' — חבירה עם כוח הצנחנים על-יד, "מצבת פרקר".

אפשרות ג' — השתתפות בכיבוש אל-עריש.

אפשרות ד' — כיבוש אבו-עגילה.

בשובי מקבוצת-הפקודות הגדודית קיימתי קבוצת תכנון ומייד אחריה קבוצת-פקודות. אחר-כך נשארתי עם המ"מים ללמוד את צירי התנועה האפשריים ואת הבעיות שעשויות לעמוד לפני הגדוד והפלוגה. בשעות הקטנות של הלילה התפורו המ"מים לתנומה קלה. בשעה 0500 כינסתי את מפקדי הטנקים לתדריך אחרון ולמתן הוראות לתנועה המבצעית הצפויה.

מעבר הגבול והתנועה לקצימה

המבצע בגזרת האוגדה התחיל אור ל-30 באוקטובר בכי-בוש מתחם הצבחה ומערך קצימה. בשעה 0700 עזב הגדוד את שטח הכינוס ובשעה 0800 עברה הפלוגה את הגבול באיזור בארותיים; היא נעה בוואדי סיראם בתבנית של שתי מחלקות לפניו. לפני הפלוגה סיר צוות-סיוור מהחטיבה, בפיקודו של סגן וילנר, אשר שילט את הנתיב.

הרגשה מוזרה ומיוחדת היא לעבור גבול בתנאי לחימה. המתח, הדריכות והצפייה לעתיד הבלתי-נודע שולטים בכל.

כותב בדוח מונוי, סמל מחלקה מס' 3:

"כביש קצימה — אבו-עגילה רעד תחת זחלי הרכב של



בתכנית קרב, והמשיכה לרדוף, תוך תנועה, אחר הנמלטים
באש המקלעים המקבילים.

מספר צוותו של אריאלי, מ"מ 3:

"עם שחר נתקלנו בשירת אויב ממערב לאבו-עגילה.
המ"פ שנע בראש פתח מייד באש ואנו, כמחלקת חוד, התפרסנו
מייד לימינו. החיילים המצרים, שהחלו לברוח מהמכוניות,
נפגעו, עד מהרה, בצרור כדורים ונשארו שוכבים. בתחילה לא
חש הצוות בנח, בגלל המעבר המהיר מתנועה בשדירה
ללחימה. הנהג התבלבל לפעמים בכיוון, ורגלו של התותחן
רעדה על הרושה; אך עד מהרה נכנסו כולם לתנופה והכל
התנהל כשורה."

כיבוש

מתחם

אבו-עגילה

לאחר, היתקלות ראשונה זו המשיכה הפלוגה ב"דהירה"
לעבר אבו-עגילה; אני נעתי במרכז, מחלקתו של אריאלי
פרוסה מימין (ממזרח), מחלקתו של תומאס ז"ל משמאל
(ממערב) ומחלקתו של בניבנטורה — בשדירה מאחור, על
הכביש. ההתקדמות נערכה בשיטת העקבות והדילוגים —
מחלקה אחת יורה מעמדותיה, השניה מתקדמת לסירוגין,
והשלישית ממשיכה לנוע מאחור. הפלוגה התקדמה בשיטה זו
קילומטרים אחדים; היא השמידה כל מטרה שהודמנה בדרכה
ו"שטפה" שלושה מוצבי-חץ — כל-אחד בעוצמה של כיתה
או של מחלקה.

האויב הנחית אש ארטילרית על הפלוגה. האש הלכה

וגברה ככל שהפלוגה התקרבה למחנה אבו-עגילה.

מחנה אבו-עגילה נבנה בצומת-דרכים חשוב ביותר במרכז
סיני; ממנו מובילים צירים לעבר ניצנה בגבול ישראל, לאל-
עריש, לג'בל-ליבני ולתעלה. מדרום למחנה עובר ואדי אל-
עריש, המהווה ממשול נ"ט. התדירה למחנה מצד זה אפשרית
רק בכביש, דרך גשר אירי. משאר הכיוונים מוקף המחנה
דיונות המקשות על תנועתו של רכב משוריין. המחנה אורגן
כמתחם גדודי מגודר, והיה ערוך להגנה היקפית עם עמדות
נ"ט וחי"ר. גקודות הכובד של ההגנה הופנו כלפי מזרח ודרום.
הגדוד הוכנס להתקפה מתוך תנועה, בלי להיעצר. המג"ד
הטיל את המשימות על הפלוגות ברשת הקשר. פלוגת הטנקים
ופלוגת החרמ"ש הצטוו להסתער על המחנה במקביל לציר
הכביש. פלוגת חי"ר ממונע נשארה בחסימה בהצטלבות,
לאבטחת העורף.

כי המיצר מאובטח על-ידי יחידת הסיור, כינס בשעה 1700
את המג"דים לקבוצת-פקודות בה פירט את תכנית החטיבה
ליממה הקרובה:

* צוות גדודי (הטנקים הבינוניים) 82 יחדור ראשון דרך
מיצר הדייקה וכבוש את מתחם אבו-עגילה.

* צוות גדודי (חרמ"ש) 9, אשר מול אום-שיחאן, יתלף
בחסימה על-ידי גדוד חי"ר ממונע; הוא ינוע במשך
הלילה דרך הדייקה, בעקבות גדוד 82, וכבוש את מתחם
הסכר לאחר כיבוש אבו-עגילה.

* גדוד הטנקים הקלים יכבוש את ביר-חסנה.

בשעה 1900 התקיימה קבוצת-פקודות גדודית ובה נקבע
סדר מעבר הדייקה.

בשעה 2240 יצאה הפלוגה לדרך; היא עברה את המיצר
בשדירה, כאשר טנק המ"פ מוביל, ואחריו: מחלקה מס' 3,
זחל"מ הסמ"פ, מחלקה מס' 1 ומחלקה מס' 2, זחל"מ טכני
ומכונית עם דלק. מחשש לפעילות מטוסים מצריים נעה
הפלוגה רק עם אורות השיירה של הטנקים. בשעה 0200 הצטר-
פה לגדוד פלוגת חרמ"ש, בפיקוד סרן יצחק.

הדרך בדייקה עברה בין צוקים תלולים, זרועים קני מקלעים
ועמדות נ"ט. תוך תנועה התגברה הפלוגה על כ-12 תעלות
ומכשולים נ"ט — כולל שיני-דקרון, צלבי-ברזל ומפרסי-בטון.
המכשולים במיצר היו, לכאורה, לכל רוחב הוואדי, אולם,
למעשה, נשארו 5-6 מטרים בין המכשולים לבין הצוקים כך
שהטנקים יכלו לעבור. המעבר היה קשה, בהילוך ראשון,
והיה צורך להפעיל את בקר-הצריח כדי למנוע פגיעה בתותח.
מדפי המקלעים נסגרו והתותחים הוצבו מעליהם; בצורה זו
יכלו לפתוח מייד באש. למרות תנאי הנהיגה הקשים, התקדמה
הפלוגה בקצב מהיר ועברה תוך 5 שעות כ-50 קילומטרים.

ההשתלטות

על

מסעף

אבו-עגילה —

ג'בל-ליבני

עם שחר, כאשר טיפסתי עם הטנק על הרכס, הבחנתי
בחסימה של הסיירת ההטיבתית. נפגשתי עם מ"פ הסיור כ-4
קילומטרים לפני צומת הדייקה וכביש אבו-עגילה — ג'בל-
ליבני. שמעתי ממנו כי באיזור הצומת ישנם כוחות אויב,
אולם עוצמתם ומיקומם המדויק אינם ידועים.

דקות מעטות לאחר שעזבתי את מ"פ הסיור, בשעה 0545
לערך, גיליתי מעל רכס, בטווח של כ-800 מטרים, שני ג'יפים
ושלוש משאיות עם חיילים. חלק מהם הניח מוקשים על ציר
הכביש. נתתי פקודת אש לצוות שלי והוריתי למחלקות
להתפרס לאגפים ולהסתער.

מתוך דוח צוות המ"פ:

"לאחר מסע לילי מייגע, שנמשך שמונה חצי שעות
רצופות, נתקלנו לראשונה בכוח אויב, אשר מנה כלי-רכב
אחדים. כיוון שנענו ראשונים בשדירה היינו גם הראשונים
שפתחנו באש. הפגז הראשון, שנורה מטווח של 600 מטרים,
פגע לפני המטרה. לאחר תיקון אש נפגעה המכונית הראשונה
והתרסקה על הכביש; אנשי המכונית הפגועה ומכוניות אחרות
נפוצו לשני צדי הכביש. לפקודת המ"פ התפרסה הפלוגה



הסתערות הטנקים

נתתי הוראות לפלוגה, ובטווח של כ-1,000 מטרים מן המחנה עצרנו לפריסה ופתחנו באש כדי לשתק את מערך התותחים נ"ט והמקלעים שהיו פעילים מאוד משפת המחנה. מדווח צוותו של אריאלי, מ"מ 3:

"הגענו לעמדות ליד המחנה וגילינו לפתע תותח נ"ט שמתכוון אלינו, ולידו משוריין. ירינו פגז אשר פגע ביניהם. ניתן לתותחן תיקון עצמי, והפגז הבא העיף את התותח נ"ט. הפגז השלישי הוציא את המשוריין מכלל פעולה."
בעוד אני מחלק הוראות למחלקות ובוחר בקפידה את מתחם האויב במשקפת, בחר צוות הטנק בעצמו מטרות ושיתק אותן בירי תותח או במקלע המקביל, לפי הבנתם, כאשר התותחן משמש כמפקד.
מספר צוות המ"פ:

"מטווח של כ-1,000 מטרים מהמחנה ניתן להבחין, מבעד למכשירי התצפית, בדמויות ובמטרות ברורות. הדבר איפשר לבחור מטרות ולכוון אליהן. כתוצאה מהפגיעות הישירות שלנו, ושל יתר הטנקים, נראו במחנה מכוניות עמוסות חיילים שניסו להימלט. אחת מהן נפגעה ישירות על-ידינו."

ההסתערות

פלוגת החרמ"ש בחיפוי הטנקים הסתערה בשדירה לאורך הכביש, נעצרה לפני הוואדי וירדה מן הוחל"מים כדי לפעול ברגל. המג"ד הורה לי לשלוח מחלקת טנקים לחסום את הכביש לאל-עריש. הוריתי לחומאס ז"ל, מ"מ 1, שהיה באגף הקרוב, לנוע כדי לחסום את המתחם ולכתרו. המחלקה התקדמה עד שפת הוואדי, אולם הסתבר ששיפועיו אינם מאפשרים מעבר. המחלקה נמצאה במרחק של כ-1,000 מטרים מהציר שהוביל לאבו-עגילה מן העורף, והיא פגעה קשות במטרות אויב שניסו לסגת לעבר אל-עריש.

מספר צוותו של חזקיהו, ממחלקה מס' 1:

"כשהגענו לחסימה ראינו משוריינים מצריים שמסתלקים בכביש. נתתי פקודת-אש לתותחן, אך לא היו פגיעות בשני הפגזים הראשונים. לאחר מכן פגענו בשני משוריינים והוצאנו אותם מכלל פעולה; בשאר — טיפל המקביל."
כאשר הגיעה הפלוגה למרחק של כ-800 מטרים מן המחנה,

השארתי את מחלקה מס' 3 בחיפוי ושלחתי את מ"מ 2, בניבנטורה, שיפרוץ למחנה בטור. לפני המחנה עובר ואדי אל-עריש, ולו שיפועים תלולים, שאינם מאפשרים לעבור אותו. לכן אפשרית החדירה למחנה רק בכביש דרך גשר אירי.

כל האיזור היה מוגן על-ידי ריכוז של אמצעים נ"ט קצרי וארוכי טווח, אך אלה שותקו ברובם בירי הטנקים המסתערים והטנקים המחפים. בתכנית ההסתערות השדירתי של מחלקה מס' 2 נוצר פער מסוכן של כ-100 מטרים בין מ"מ מס' 2, שהגביר את קצב התנועה, לבין שלושת הטנקים שנעו אחריו; הוא היה חשוף לפגיעה מן האגפים ומן העורף. כדי לסגור את הפער התקדמתי עם הטנק שלי ותפסתי עמדה חפוזת על שפת המכשול, שאותו עמד המ"מ לחצות.

כאשר תפסתי עמדה גיליתי כ-15 חיילים מצרים שעמדו בתעלה החפורה בוואדי, באגפו של הגשר האירי; מהם שהח- זיקו בווקות על הכתפיים והמתינו לטנקים שלנו. המצרים לא הבחינו בנו, אולי משום שבאנו מערפם. פתחנו עליהם באש, ותוך דקות פגענו באחדים ואילו השאר התפזרו. לוא הצליח המארב המצרי, והטנק הראשון היה נפגע על הגשר האירי, לא היינו יכולים לחדור למחנה אלא לאחר פעולת חילוך קשה, תחת אש ארטילריה בכינון ישיר של האויב; השהיה זו היתה מאפשרת למצרים לתגבר את אבו-עגילה בטנקים (שאכן הגיעו מאל-עריש כ-30 דקות לאחר כיבוש המחנה).

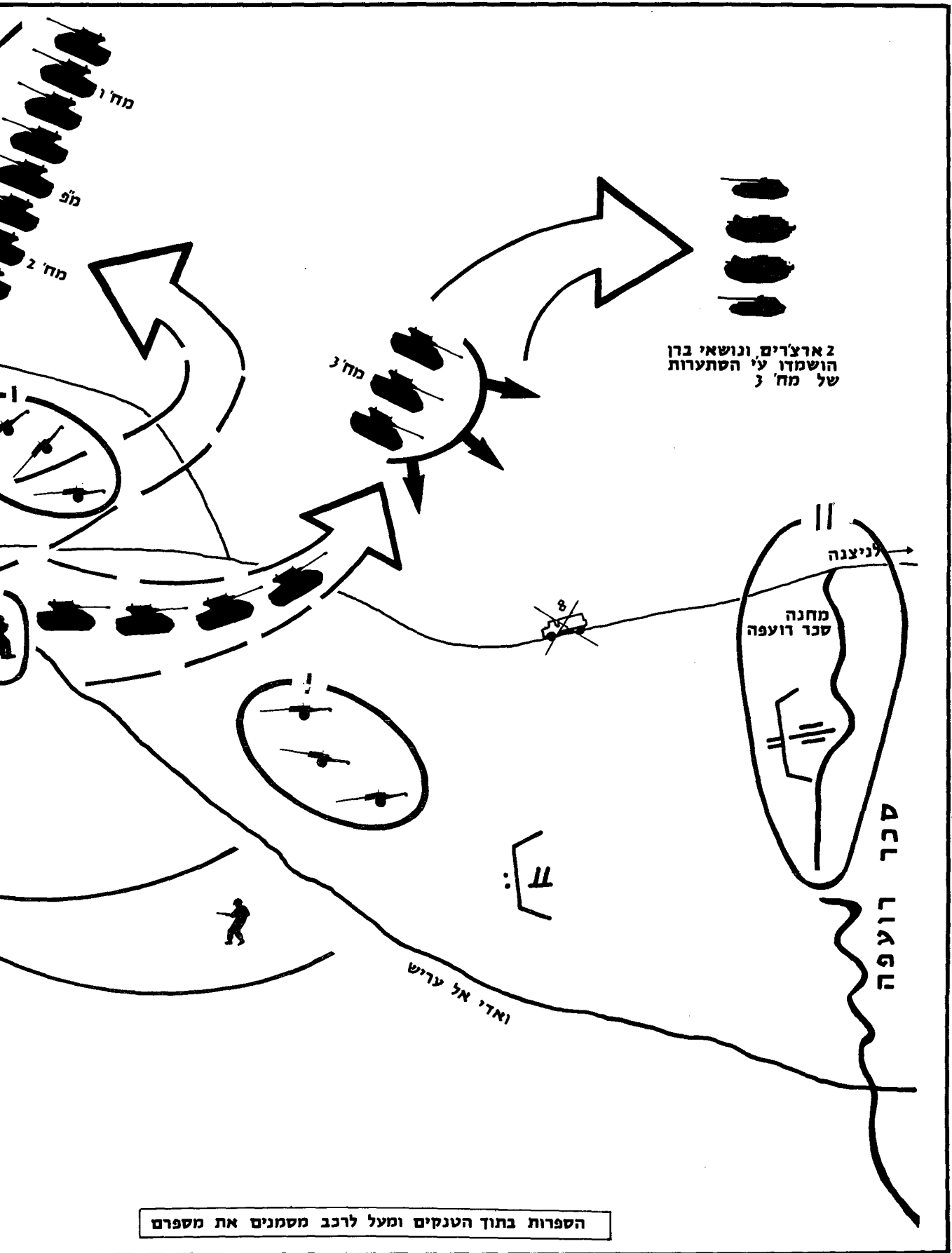
מספר צוותו של בניבנטורה, מ"מ 2:

"השטח היה חולי ומלא גבשושיות, והכביד על תנועת הטנק. פגזים שרקו משני צדי הטנק ופגעו באדמה מסביב. גיליתי את התותח שירה עלינו, ציינתי אותו לתותחן שלי, אשר שיתק אותו בפגז אחד. תוך כדי תנועה גיליתי עמדות במחנה וכיוונתי את אש הטנקים לשם. לבסוף נמצאתי עשרות מטרים אחדות בלבד מהמחנה. מתוך תעלה שהיתה לפני ירו אלי ממקלע בינוני. כשקרבת אל היורים קפצו מן התעלה והחלו מתרחקים. מקלע הטנק השמיד אותם. קרבתו עד התעלה. מימיני נמצא המ"פ ומשמאלי — הסמל שלי. לפתע שמעתי את קריאת המ"פ בקשר: 'התפרץ דרך הכביש. אני מחפה עליך'. ירדתי אל הכביש ונעתי אל המחנה."

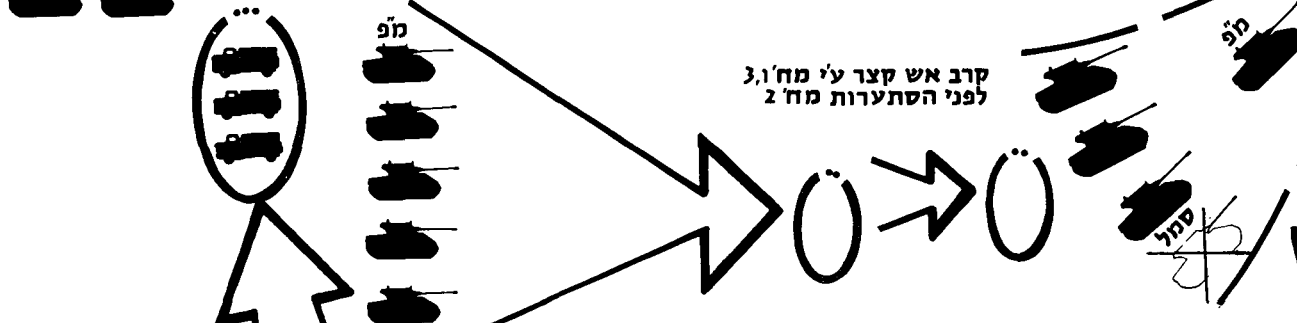
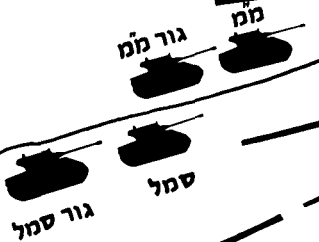
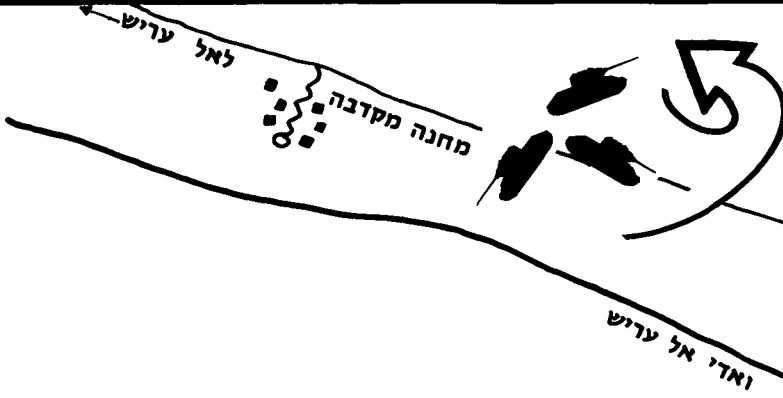
צוותו של בן-נון, ממחלקה מס' 2, מספר:

"היתה זו טכילת-האש הראשונה שלנו. כל אחד מאתנו חש את טעמו של הקרב הממשי. הסתערנו על המוצב כיתות-כיתות, על אף האש החזקה שניתכה עלינו ללא הפסק. עבדנו ברציפות ובמרץ כאילו לא היה זה הקרב הראשון שלנו. כאשר נפגע הטנק-קשר הועבר המקלען לצריח ומילא את מקומו, ויהד עם זאת הפעיל את המקלע המקביל. למרות שהמשכנו לפעול בצוות של ארבעה אנשים בלבד ידע מפקד הטנק שלנו להובילנו ברוח שקטה והתגבר במהירות על התקלות הטכניות שקרו לנו, ואשר לא יכולנו לצפותן מראש."

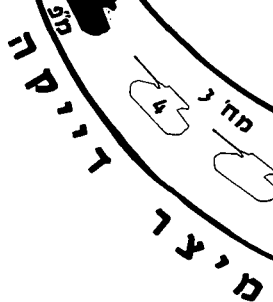
כוח מצרי, אשר מנה כ-60 חיילים, הגיח מוואדי אל-עריש; המצרים הסתערו בדילוגים, תוך ירי מבוקות ומקלעים, על האגף של מחלקה מס' 3, זו של אריאלי, שניהלה קרב-אש עם המחנה. הם פגעו בבוקה בטנק של סמל המחלקה, מוני קומ-פורטי. מחלקת חרמ"ש, שהיתה מאחור, הופעלה על-ידי המג"ד נגד המסתערים.



כ-20 טנקים מצריים
יורים, נעים ונסוגים
לאחור



מפגש עם צוות
סיור (310530)



של פלוגה

מספר צוותו של מוני ממחלקה מס' 3:

„בהתקבל פקודת האש התחלנו להמטיר אש-תופת על מחנה האויב שנתגלה לנו עינינו (לאחר מכן הכרנחנו במחנה אבר-עגילה). עינו החדה של מוני הבחינה בזחל"מ אויב ובכמה נושאות, כרף שנתן על הכביש; התגובה לא איחרה לבוא. ירינו לעברם פגזים והפגזים, לנרות חנוכה, מרדכי, הנהג, אף הוא לא הכיב — כרגל בטוחה לחץ על דורשת הפנזין והחיש את מהירות הטנק. נכנסנו ללהט הקרב. יוסף, הקשר, הפעיל את מכשירי הקשר ביעילות וטען את הפגזים במהירות מקסימלית. שבתאי, המקלען, קצר' במקלעו בחיילים המצרים.

„בעת ההסתערות האחרונה על המחנה נתגלה טור זחל"מים מצריים נע מערבה. ירינו בתותח ופופו של הטור לא היה מהנעימים. המצרים החלו לברוח לכיוון אל-עריש. המשכנו להמטיר לעברם אש. בצדו הימני של המחנה נותרו עמדות נ"ט אחדות, מרגמה ומספר חיילים שנשארו נשק נ"ט קל. הצוות שפרץ ימינה, שיכור מעט מהמהלומה שהנחית על האויב, נפגע על-ידי כלי-נשק נ"ט. שבתאי, המקלען, נפגע ברגלו. תיבת ההילוכים ותא הפגזים החלו לפעור. הצלחנו לנוע לאחור והטנק נעצר פתאום בשטח פתוח. חבשנו את הפצוע והתגברנו על הדליקה. ניסינו להזיז את הטנק — לשווא. החלטנו לפעול כרגל; הורדנו מקלע, מספר ארגזי-פעולה, רימונים ותמ"קים. ניסינו להתקשר עם המ"פ או עם זחל"מ שכני, אך לא הצלחנו. לפתע עבר לידנו זחל"מ שלנו, מפלגת החרמ"ש. מוני ויוסף נסעו בו עם שבתאי הפצוע. נשארו התותחן והנהג. בעודנו מורידים מהטנק נשק לאבטחה, ראינו במרחק של כ-100 מטרים מאחור מצרים מתקרבים. קפצנו למנען ושילחנו אליהם פגז. אלה שנתרו בחיים ניסו להימלט, אך מרדכי חיטלם במקלע 0.5 שעל הצריח.

הקרב על היעד

עם פריצת הטנקים לתוך המחנה נתקלנו בכוחות חי"ר של האויב מאיזור השער, בשולי המחנה ובאיזור הבניינים בעומק. הטנק של בני בנטורה, שהיה הראשון שפרץ למחנה, נפגע מפגז בזוקה אולם המשיך להילחם. בעקבותיו חדר טנק המ"פ. תוך הלחימה על היעד חל מעצור במקלע המקביל של טנק המ"פ — דווקא ברגע שחיילים מצרים נמלטו ונמצאו בטוחים של עשרות מטרים בלבד ממנו.

הטען-קשר, ריבקין, עזב את תאו, קפץ על הסיפון והפעיל את המקלע נ"מ 0.5 נגד מטרות הקרקע. במהלך הירי נפתח תאום קנה המקלע וריבקין נפצע ברגלו. הוא חבש עצמו במהירות בתחבושת אישית, הצליח לתקן את המקביל והפעיל אותו שוב ביעילות רבה. אך התברר שפציעתו היתה חמורה, ועם כיבוש המחנה פונה לתחנת-האיסוף. מש"ק-הקשר הפלוגתי הפך לטען-קשר בצוות.

אחר מעבר השער הסתערה מחלקה מס' 2 אל החלק המערבי של המחנה. מחלקה מס' 3 פרצה אל החלק המזרחי; טנק המ"פ התקדם במרכז. עם החדירה יצרנו קשר עם פלוגת החרמ"ש, שנאחזה על שפת המחנה ובחלקו המערבי. הטנקים נלחמו בתדריג, מכסים באש מקלעיהם את השטח שלפניהם,

ופוגעים בכוחות חי"ר של האויב אשר לא הספיקו להימלט. מספר צוותו של מימון ממחלקה מס' 3:

„עם הגיענו לשער המחנה נפתחה עלינו אש אוטומטית, שאך כנס לא פגעה בנו. לראשונה בקרב נאלצתי לחברש מובע פלדה ולהכניס את הראש פנימה, נוכח ברד הכדורים הבלתי-פוסק שניתך לעברי. לאחר זמן נראתה שארית כוחו של האויב נסה כשמקלעינו, קוצרים/ בהם ומפילים חללים לרוב.”

מספר צוותו של בניבנטורה על הלחימה במחנה:
„כשעברנו באיזור שער המחנה התרוצצו בו חיילים מצריים, שחוסלו במקלעי הטנק. כהלה היתה ניכרת בהם, בראותם את כלי הפלדה היוצק אש. אחד מקציניהם שלט ברוחו וראיתו מכונן אלינו רומה-רימון; בטרם הספקתי לכוון אליו — ירה ופגע בחזית הטנק. התחוה פרץ קטן ושמן החל נוזל. אך הטנק המשיך להתקדם ואותו קצין שירה בנו נקטל. המשכנו להתקדם בתוך המחנה תוך ירי, עד קצהו. שם תפסנו עמדות אש והמ-שכנו לנוכח בחיילי האויב שנראו בורחים לעבר אל-עריש.”

יחידות הארטילריה המצריות, שהיו מוצבות באזורי הסכר ומגדאוה, גילו רוח לחימה ויעילות בהגנת מחנה אבר-עגילה; הן לא חדלו לפעול גם עם כיבוש המחנה. בעודנו מתכוננים לעבור לשלב ההתארגנות נפתחה אש ארטילריה על המחנה. מחמת ההפגזה, שהלכה וגברה, דילגה הפלוגה מחוץ למתחם הכבוש.

קרב החסימה „הדו-כיווני”

פעילות הפלוגה עד 1200

הפלוגה עזבה את המחנה והתארגנה לחסימה בשני כיוונים תוך ציפיה למשימה הבאה: מחלקתו של בניבנטורה (מס' 2) וטנק המ"פ חסמו לכיוון אל-עריש ומחלקתו של אריאלי (מס' 3) חסמה לכיוון ניצנה. באותו זמן נעה מחלקתו של תומאס ז"ל למחנה, מאיזור החסימה. המחלקות נערכו במבנה פרוס בדיונות, על שטחים שולטים, כאשר הטנקים נמצאים בעמדות תצפית. היערכות זו נעשתה תוך ירי מן המקלעים על חיילים מצרים, ששרצו לרוב בשטח, כשהם מחפשים מסתור בין השיחים, בתוך ערוצים, ומאחורי תלי חול; ותוך רדיפה באש תותחים אחר כלי-רכב נמלטים.

כדי לחסוך בתחמושת נתתי הוראה לפלוגה לא לירות ללא אישורי. לפתע שמעתי צרורות אחדים מאחד הטנקים של מחלקה מס' 2. גערתי קשות במפקד הטנק והוריתי לו לבוא אלי מייד ברגל. בבואו הפנה תשומת-לבי לשיח במרחק של כ-20 מטרים ממני. בדקתי במשקפת והבחנתי שם בשני מצרים הרגוים. ירדתי מהטנק והלכתי יחד עם מפקד הטנק לבדוק אותם. היה שם רומה נ"ט מכונן לעבר הטנק שלי. מפקד הטנק, בו גערתי על „הירי הנחפז”, הבחין בכוונת החוליה המצרית והספיק לחסל אותה לפני שהצליחה לפגוע בטנק שלי. על עירנותו קיבל הוא שי — אקדח של אחד מחיילי החוליה.

כ-10 דקות אחר שתפסנו עמדות מחוץ למחנה הגיחו מספר טנקים מצריים מכיוון מגדאוה (שעל ציר אל-עריש) ומייד התפתח דו-קרב תותחים בינינו לבינם. החסימה לעבר

אל-עריש ניהלה קרב-אש עם הטנקים המצריים, שמספרם הלך ורב. הוריתי למחלקתו של תומאס ז"ל לתגבר את גורת אל-עריש ולהיערך בקו אחד אתנו לצד צפון. הטנקים המצריים, שמספרם הגיע לעשרים, לערך, נערכו מולנו בקו, בעמדות חפורות בטוח של כ-2,000 מטרים מאתנו ופתחו באש מרוכזת על שתי המחלקות שלנו, שממולם.

זיהויים של הטנקים המצריים שניצבו מולנו היה קשה ביותר. הנושא של זיהוי רכב-קרב משוריין לא היה מפותח אצלנו ביותר. ידעתי שיש למצרים טנקים מערביים ומזרחיים, אבל מאילו סוגים, מהן תכונותיהם המדויקות, צורתם, צבעם, וכדומה — לא ידעתי. בשלב הראשון חשבנו שהטנקים המצריים הם מסוג „סנטוריון“, אולם בהמשך הלחימה הבחנו שהם כנראה „שרמנים“. הדבר שביבל אותנו במיוחד היתה עוצמת האש שלהם והדיוק בירי. ידענו של „שרמן מ-3“ תותח קצר וכי הטווח היעיל שלו אינו עולה על 800 מטרים; והנה כאן מפתחים הטנקים המצריים אש עזה. התברר שהמצרים גילו תושיה והרכיבו על טובות „שרמן“ צריחי „אמקס“, בעלי תותח „מ-50“ מודרני; תותח זה היה באותה תקופה הקטלני והמדויק ביותר במרחב.

בינתיים נכנסה לפעילות מוגברת מחלקה מס' 3, בפיקוד אריאלי, אשר חסמה לעבר המתחם החטיבתי המצרי באיזור אום-כתף. מול הגזרה שלה הופיעה פתאום שיירה, ובה כ-10 כלי-רכב מצריים, שנסעה בשאננות אל צומת אבו-עגילה. המחלקה, שהופתעה תחילה — התאוששה, פתחה באש מדויקת מטווח קצר והשמידה את מרבית השיירה. כלי-רכב אחדים, שהצליחו לעבור, נפגעו והוצאו מכלל פעולה על-ידי הטנקים שחסמו לעבר אל-עריש.

נקראתי לזחל"מ המג"ד לתדריך. משימת הגדוד מעתה היא לחסום את הצומת בכיוון אל-עריש ואום-כתף; פלוגת החרמ"ש תחולק בין הטנקים (כחיל-רגלים צמוד).

באמצע התדריך הגיח כלי-רכב נוסף מכיוון ניצנה, ועליו כ-15 חיילים. הרכב נפגע באש הטנקים והחל בוער. החיילים המצריים קפצו ממנו ותפסו מחסה בתעלה בקרבת הכביש. פרצתי מן התדריך, עליתי על זחל"מ שהיה בקרבת מקום, מלא חיילים, והוריתי לנהג להסתער על המצרים. הגענו עד לתעלה בקרבת הכביש ולא יכולנו לחצותה. המצרים פתחו באש על הזחל"מ. כיוון שהייתי חשוף קפצתי מהזחל"מ ותפסתי מחסה בתעלה מול המצרים, כשהמרחק ביננו כ-6 מטרים, וברשותי רק אקדה. כך התנהל קרב האש ביני לבין המצרים: כאשר הם התרוממו וירו התכופתי אני בתוך התעלה; כאשר יריתי באקדה היו הם מורידים את הראש. חשבתי לעצמי ש„יחסי הכוחות“ מביטחים ניצחון מכריע למצרים ושמשחק „החתול והעכבר“ לא יימשך זמן רב עד שאַפְגַע. הבטתי לאחור וראיתי את חיילי החרמ"ש שצפו במחזה בלי לזוז. אותתי להם — בידיים — להצטרף אלי. אחד המ"כים „הרים“ את כיתתו והסתער על המצרים; כאשר הגיעו אלי התרוממתי והצטרפתי אל המסתערים, תוך שאני משתק את המצרי ממולי.

הבטחתי לעצמי שזו פעם אחרונה, שכלי-הנשק האישי שלי בשדה-הקרב יהיה אקדה; מאז הצטיידתי בתת-מקלע (נוסף לאקדה).

בשובי מן התדריך כינסתי את המ"מים ומסרתי להם על משימת החסימה ועל שיטת הביצוע. קבעתי את שיטת הלחימה בטנקים המצריים במקרה שיתקיפו. סיפחתי לכל מחלקת טנקים מחלקת חרמ"ש למשימות אבטחה צמודה. כיתות החרמ"ש התפרסו באגפי המחלקה; מ"מ החרמ"ש נמצא עם הזחל"מ שלו מאחורי הטנק של מפקד המחלקה. לחמ"י החרמ"ש ירדו מהזחל"מים והתפרסו על הגבעות, בעוד שה-זחל"מים נמצאים בעמדות המתנה — בשטח-מת.

שילוב החרמ"ש במערך החסימה חייב אותי להגדיל את המרחקים בין הטנקים היחידים ובין מחלקות הטנקים, כך שהרווח בין טנק לטנק היה כ-150—200 מטרים ובין מחלקה למחלקה — כ-400—500 מטרים. קידמתי את מחלקת הטנקים של תומאס ז"ל, והיא נערכה בצורה בה חוכל לפגוע באגפם של הטנקים המצריים, אם יתקפו אותה, ולתמרן כך שתחסום להם את גתיב הנסיגה. בגמר התדריך למפקדי המחלקות על ההיערכות החדשה פנה הסמ"פ לטפל בבעיות התדלוק, החיי-מוש וארגון הפלוגה.

הטנקים המצריים הגבירו את הפעילות. שמעתי בקשר את הודעתו של אחד המ"מים כי טנקים מסתערים לעברנו. הבחנתי בענן אבק שנע אלינו. כשהתפור הענן התגלו כ-20 טנקים, ערוכים בקו; הם התקדמו לאט תוך ירי מהיר והגיעו עד לטווח של כ-1,500 מטרים מאתנו. הוריתי לכל הטנקים לעלות לעמדות תצפית, ולנצור את האש, עד שהאויב יתקרב לטווח של 800 מטרים; גם אז יפתחו באש רק לפי פקודתי. המ"מ אריאלי, אשר חסם לכיוון ניצנה, קיבל הוראה להיות מוכן לדגל אלינו ולהשתלב בלחימה.

ישבתי על הטנק כשאני עוקב במשקפת אחר ההתקרבות והירי של הטנקים המצריים. אני מודה כי הייתי מלא התרשמות מהעוצמה ומההלם שיצרו הטנקים המצריים, למרות התקדמותם האטית. הרגשתי ריקנות משונה בבטן, התהפכות המעייים, בחילה ורצון להקיא. זאת למרות שישבתי על טנק, ולמרות שהייתי מוקף בעוד תשעה טנקים שלנו. באותם רגעים הבנתי את הרגשת איין-האונים והיאוש שחש איש רגלי, מחופר או חשוף, כשהוא רואה את מפלצות הפלדה עולות עליו.

בדמיוני ראיתי כיצד מגיעים הטנקים המצריים לתחום 800 המטרים, שאותו קבעתי לטווח הפתיחה באש, ואת ההתנגשות החריפה והקשה שבינינו. בעודי הווה וחושב על הצעד הבא שלי, עצרו הטנקים המצריים לדקות אחדות, הגבירו את האש ונסוגו לעמדותיהם הראשוניות בלי שירינו אף פגז אחד.

המצרים חזרו על פעולה זו מספר פעמים. עתה השבנו אש. אחר שפגענו בטנק שלהם, נשארנו מאחורי העמדות המחופרות והטרידו אותנו משם בירי בלבד. כדי לשמור על התחמושת ולמנוע היפגעות הוריתי לטנקים שלנו לרדת לעמדות תצפית. מדי פעם היה אחד הטנקים מגיח לעמדת אש, יורה 4—3 פגזים ויורד לעמדת המתנה. „תרגולת“ זו נעשתה כל פעם מכיוון אחר, לכן לא יכלו המצרים לצפות מראש מנין יתגלה הטנק ולכוון לעברו.

הסמ"פ עסק, בינתיים, בארגון הפלוגה. הוא פינה את הפצועים לתחנת האיסוף הגדודית, נע עם הזחל"מ הטכני לעבר הטנק של סמל מחלקה מס' 3, שנפגע בהסתערות על



התחלנו לסרוק במשקפות בקפידה את כל הגבעות והרכי-
סים השולטים עלינו בתצפית, בינינו לבין אום-כתף, כדי לנסות
לגלות את קצין-התצפית המצרי המכוון את אש הארטילריה
שלהם. בטווח של כ-2,000 מטרים ממחלקתו של אריאלי
נתגלתה קבוצת חיילים, שהנחנו כי הם-הם אשר מכוונים את
האש עלינו.

המג"ד הורה לי לתקוף עם מחלקתו של אריאלי את החי-
לים על הגבעה. בגלל איסור המג"ד נאלצתי לפקד על ההס-
תערות מאיזור היציאה של המחלקה התוקפת.

ציינתי לאריאלי את היעד וקבענו את תכנית ההתקפה,
בה ניצלנו, לשם הסתערות, ואדי שהוביל לאגף הגבעה. המח-
לקה הסתערה בהחלטיות ו, "שטפה" את הרכס. בהגיעם לפסגה
גילו שני "ארצ'רים" (משחיתי-טנקים) ושתי נושאות-ברז.
שריון האויב הושמד, והמחלקה חזרה לעמדותיה.

בשעות אחר-הצהריים החליט המח"ט לשנות את המשימה.
על גודד 82 הוטל לכבוש את סכר הרואפה עד החשיכה.

בשעה 1630 נקראתי לקבוצת-פקודות גדודית, בה הוטלה
על הפלוגה המשימה להסתער על מתחם הסכר*.

אבו-עגילה, העלה את הצוות על זחל"מ הפיקוד והעביר אלי
את כל הציוד בעל הערך, כולל ארגוני הפעולה והמקלעים.
הוא העמיס גם את פגזי הטנק על הזחל"מ כדי לחלק אותם,
לאחר מכן, בין הטנקים הכשירים. גם הטנק הפגוע חולץ
ונגרר למחנה אבו-עגילה.

בשעה 1200, לערך, תקפו מטוסינו את ריכוז טנקי ה"שרמן"
המצריים ופגעו בהם קשות. לאחר צלילת המטוסים ניתן
להבחין במהומה ובתמרות עשן מן האיזור בו התרכזו הטנקים
המצריים.

שיירת דלק ותחמושת הגיעה למחנה. הסמ"פ אירגן את
ההתחמשות ואת התדלוק. הרכב לא יכל לרדת מהכביש אל
הטנקים בגלל החולות; על-כן הועמסו ארגוני התחמושת ומכלי
הדלק על זחל"מ הפיקוד, על הזחל"מ הטכני ועל שני זחל"מי
חרמ"ש, ואלה עברו בין מחלקות הטנקים ופרקו ליד כל טנק
את המגה המיועדת לו. הדבר נעשה באטיות רבה, שכן השטח
היה קשה ביותר למעבר גם לזחל"מים, וכן לא פסקו ההפגזות
וחילופי היריות בין הטנקים לבין כוחות האויב משני הכיוונים.
הפגזות הארטילריה הלכה וגברה. אם כי דילגנו משטח-
שולט אחד למשנהו ושינינו מדי פעם את מקומונו — היו
המצרים מתקנים במהירות את אשם ומנחיתים אותה בדייקנות
על המקום החדש שתפסנו.

* על "הקרב על הסכר" — ראה "מערכות שריון", גליון מס' 24.
אוק' 1971 — המער.

הלקחים*

קרב אבו-עגילה היה קרב מגוון; ניתן להפיק ממנו לקחים חשובים לגבי תפעולם וארגונו של פלוגת טנקים ושל גדוד טנקים בתנועה מבצעית, בחניוני יום ולילה ובקרב התקפה והגנה.

חשיבות המהירות בהתקפה: הכניסה להתקפה חייבת להיות מיידית, כי השתהות לצבירת כוחות תאפשר גם לאויב לרכו עתודות מעומק שטחיו. לוא השתהות ההתקפה על אבו-עגילה ב-30 דקות היינו מוצאים במתחם עוד כ-20 טנקים, דבר שהיה מקשה ביותר על כיבושו.

השטח החיוני בהגנה על-ידי טנקים: השטח החיוני בהגנה על-ידי יחידות הטנקים הם הטנקים עצמם.

אופי חסימת גזרה וציר: החסימה חייבת להיות פיסית על-ידי הטנקים. רק בלית-ברירה, ניתן להסתפק בחסימה באש. בדרך-כלל נעשית החסימה בעומק שטחו של האויב. האויב מכיר, איפוא, היטב את הקרקע ויכול לנצל ואדיות ודרכי מסתור לתנועה במרחב בלי שהכוח החוסם יבחין בכך.

גיבוש תכנית התקפה בהיתקלות: תכנית התקפה בהיתקלות תגבש על-פי קרב האש, שינוהל עם מערך האויב ועל-פי הידיעות על הקרקע, שיתקבלו על-ידי ההפעלה של מערך סיור וכוחות לחמים בעת ובעונה אחת.

איגוף האויב וכיתורו: איגוף האויב מהאגף ומהעורף, ניתוק צירי הנסיגה שלו וכיתורו, ולוא על-ידי כוחות קטנים בלבד — הם חיוניים ונודעת להם השפעה מכרעת על תוצאות הקרב, כי מהלך מעין זה מהמם את האויב, מוציאו משיווי-משקלו, ומכניס בו בהלה.

חיפוי קרוב בטנקים: חיוני שטנק עורפי יתן חיפוי לטנק קדמי; חיפוי זה ימנע מהטנק המחופה פגיעות מהעורף ומהאגף. מעבר מכשול: בקרבת שפת המכשול חייבים להקצות טנקים לחיפוי רחוק, וטנקים נוספים — לחיפוי קרוב על שפת המכשול בזמן המעבר.

אבטחת אגף: טנקים בחיפוי ובהסתערות חייבים לאבטח את האגפים, על-ידי כוחות חרמ"ש או סיור, מפני כוחות אויב מגיחים; בלית-ברירה, כשכוחות כאלה אינם בנמצא — על-ידי הקצאת אלמנט טנקים מתוך הכוח.

השדירה — מבנה להסתערות: השדירה אינה רק מבנה לתנועה מנהלתית ומבצעית, אלא מבנה להסתערות. מבנה זה שימושי ביותר בתנאי החולות בסיני, שמקשים על הסתערות בפריסה. המבנה הוא קשה ומחייב אימון מוקדם למפקדים ולצוותי הטנקים. אך רק במבנה זה ניתן להסתער דרך שדות-מוקשים או במעברים צרים אחרים.

התארגנות: בדרך-כלל אין להתארגן על היעד שנכבש, כי האויב יפעיל אש ארטילרית על מוצביו, דבר שעלול לסכן את הכוח ולפגוע בכוח המתארגן אם לא ידלג מייד. לכן עלמפקד הכוח לקבוע לפני ההתקפה מקום להתארגנות לאחר הכיבוש. פיקוד מ"פ טנקים: מ"פ טנקים חייב לפקד מטנק, כיוון שלטנקים עבירות טובה מזו של הזחל"מים. אם יפקד מוחל"מ, יופרד מהכוח שלו, יגביל את הפעלתו ויעכב אותו. גם אם נפגע הטנק שלו או התקלקל עליו לעבור לטנק אחר ולהמשיך לפקד ממנו. סיור: חייבים להגדיל את אפשרויות הסיור ביחידות הטנקים.

סיוע אורגני לטנקים: בלט בקרב המחסור באמצעי-סיוע אורגניים תלולי-מסלול ויעילים ברמת הפלוגה והגדוד; דבר זה תוקן עם הכנסת סוללות בנות 120 מ"מ ו-81 מ"מ ליחידות טנקים.

עזרי מודיעין: בלט הצורך בתוספת אמצעי מודיעין, ובמיוחד מפות בקנה-מידה קטן יותר (היו לנו מפות 1:100,000 בלבד) ותצלומי-אוויר אשר יכסו את יעדי האויב בגזרת ההתקדמות. מן הראוי שלכל מפקד טנק תהיה מפה.

חוליה טכנית פלוגתית: צריכה להיות מאורגנת על שני כלירכב, כי אם החוליה המצויה התעכבה על-יד טנק שנתקע, לא נשאר שום גורם טכני עם גוף הטנקים העיקרי.

מטבחי-שרה ניידים: בתנועות הארוכות שהפלוגה ביצעה ניתן היה להכין אוכל חם ומשקה חם תוך תנועה; הדבר היה מסייע לשמירת כושרם ועירנותם של צוותי הטנקים (לאחר קרב אבו-עגילה השתמשה הפלוגה במטבח-שדה נייד מצרי).

דרגים: הרכב שהוקצב לפלוגה להובלת דלק לא היה אמין למדי וכושר ניידותו בשטח היה פגום.

כל טנק בפיקוד קצין: קצב הפעילות המוגבר של יחידת טנקים בקרב, הצורך בתשומת-לב של המ"פ ושל המ"מים להפעלת צוותיהם, הבעיות המגוונות בקרב — אינם מאפשרים לקצינים להתמסר בצורה יעילה לשאר היחידה. יש להקצות כוח-אדם מעולה, ברמת קצונה, לפיקוד על טנקים בודדים ולהקנות להם אימון יסודי. בכך יופק המקסימום מהתותח, ומהטנק ככלי-לחימה.

יש לזכור שטנק בודד, נודעת לו לפעמים השפעה מכרעת על תוצאות הקרב, וטמונה בו עוצמה ללא כל יחס למספר המפעילים אותו. על כן עשוי טנק בפיקוד קצין להקנות לנו יתרון מכריע על האויב.